

Lapkričio 18 d. Panevėžio lėlių vežimo teatre įvyko naujo spektaklio „Pasakų medis“ premjera. Spektaklio autorė ir režisierė Marina Bogomas (Maryna Bohomaz) pasakoja apie kūrybinį procesą ir dalinasi, kaip lietuviškos pasakos, šiaudų lėlės ir sūpynės tapo magiška jungtimi tarp kultūrų. Spektaklis ne tik kviečia į pasakų pasaulį, bet ir skatina supratimą apie bendras žmogiškas vertybes, siekiant pabrėžti kultūrų įvairovę ir kartu turimus panašumus.

Spektaklis „Pasakų medis“ jau buvo pastatytas Ukrainoje, remiantis ukrainiečių pasakomis. Panevėžio lėlių vežimo teatro spektaklyje naudojamos lietuviškos pasakos. Kokius matote skirtumus ar panašumus?

Spektaklis „Pasakų medis“ turi savo atsiradimo istoriją. Pradžioje jį kūrėme universitete su studentais, pastatymui trūko finansinių resursų, tačiau buvo daug audringos fantazijos. Turėjome paimti labai paprastas medžiagas ir padaryti, kad tai būtų įdomu dirbti ir studentams ir man kaip dėstytojai bei režisierėi. Kuriant dalyvavo dailininkė Olia (Olha Filonchuk), scenografai, aktoriai ir reikėjo kažko bendro, kad visi galėtų dirbti ir įdėti savo indėlį. Pati medžiaga imta iš gamtos, gal todėl, kad aš pati kilusi iš kaimo ir daug laiko praleidau gamtoje. Ieškojome paprastų medžiagų su kuriomis jau esu pažįstama ir dirbusi. Šienas ar šiaudai ir tapo ta medžiaga. Vežėmės ją kas iš kaimo, kas iš draugo sodybos. Prie universiteto augo labai didelis ir gražus medis. Pasižiūrėjusi pagalvojau – štai, jeigu ką nors sukurtume po tuo medžiu? Mes lėlininkai, vadinasi galima kažką pakabinti ant jo – taip atsirado sūpuoklių motyvai. Sūpynių virvės – tai sąsaja su teatrinėmis lėlėmis, kurios valdomos virvelių pagalba. Ant sūpynių pasodinome šiaudines lėles, ir visas pats bendras vaizdinys: medis, sūpynės, šiaudinės lėlės, mus nuvedė prie liaudiškų folkloro motyvų, kažko tolimo, kaimiško, iš močiutės pasakų. Tai buvo fantastiškas kūrybinis procesas, kai mes sujungėme gamtą, liaudies motyvus ir teatrinę išmonę. Pasakos motyvas tapo spektaklio siužeto linija. Kai aš paėmiau pasakas iš vaikystės ir lėles pasodinau ant sūpynių, supratau, kad galiu imti bet kokias pasakas, nes veikėjai dažnai kartojasi: lapės, vilkai, kiškiai, meškos, ožka, ožys.... Kiekvieną kartą imant naujus personažus ir sukuriant naują dramaturgiją galima sukurti vis naują spektaklį, viskas priklauso tik nuo fantazijos. Tai tapo labai įdomu, mes tas pačias pasakas statėme skirtingais variantais ir esant skirtingam atlikėjų skaičiui. Kaip pasirodė, lietuviškos ir ukrainietiškos pasakos turi daug bendrų veikėjų ir siužetinių linijų. Mes pasirinkome pasakas kaip spektaklio pagrindą, o pavadinimas „Pasakų medis“ ir pasakų pradžios frazės buvo bendros tiek Lietuvos, tiek Ukrainos pasakose. Tai buvo nuostabus atradimas, kurį įtvirtinome spektaklio siužete. Pasakojimai prasideda mintimi, kad pasakų yra tiek, kiek medis turi lapų. Tai iš tiesų atitinka tikrovę, nes Lietuvoje vienos pirmųjų pasakų surinktos ir užrašytos 19 -tojo amžiaus viduryje, o šiuo metu yra net dešimtys tūkstančių užrašytų pasakų. Buvau maloniai nustebinta, nes pasaka – tai išmintis,

kurią reikia iššifruoti, tai žodinė pasakojamoji išmintis, perduodama iš lūpų į lūpas perpasakojama iš amžiaus į amžių. Norėjome parodyti, kad atsizvelgiant į bendrą dabarties foną su kuo susiduria Ukraina ir Europa, ir net imant tai, kad mes visi esame žmonės, kurie gyvena šioje Žemėje, nors ir kalbame skirtingomis kalbomis ir turime skirtingą kultūrą, bet tai puikus pavyzdys kaip galime rasti bendrų dalykų. Norime pasakyti vaikams, t.y. ta publika su kuria mes šnekame nuo scenos, kad labai svarbu pasakoti apie svarbiausius dalykus, vertybes. Tiesiog nuostabu, kai gali atrasti bendras šaknis šalyje, kuri yra už tūkstančių kilometrų, o vaikai žiūrintys spektaklį, tiek ukrainiečiai ar lietuviai, priima tai kaip savo pasaką, reaguoja ir supranta. Dominuoja bendri simboliai būdingi abejoms šalims – pasakų medis, gyvybės medis – tai kas viską apjungia, požemini, žemiškąjį ir dangaus pasaulius. Tai leidžia giliau pažvelgti į šią simboliką, pažvelgti į savo šaknis ir istoriją. Sūpynės – judėjimo ir atgimimo simbolis bendras abiejuose kraštuose, o šiaudai simbolizuoja dvasingumą, nes ukrainiečių folklore iš šiaudų kuriami simboliai, kuriuose gyvena dvasios. Tai tarsi mūsų lėlės atgyja turėdamos sielas. Man kaip režisieri ir motinai, labiausiai patinka kurti vaikams, kalbėtis su jais apie kūrybos prasmę. Jei vaikams bus įdomu, jie klausysis ir kažkas liks jų atmintyje, vadinasi mes padarėme kažką gerai.

Spektaklio metu girdime daug įvairių folklorinių motyvų: ritmų, dainų, skirtingų instrumentų garsų ir sutartinių. Manau, kad muzika spektaklyje seka atskirą istoriją, dar labiau įtraukdama žiūrovą į spektaklio eigą. Kaip pavyko atrinkti lietuviškas pasakas ir dainas spektakliui?

Folkloras man yra itin artimas, ne tik kaip darbo priemonė ar tyrimo objektas, bet ir kaip dalis mano asmeninio tapatumo, augau su juo nuo vaikystės. Šienas ir šiaudai puikiai skatina vaikų kūrybingumą ir savirealizaciją. Iš šių paprastų medžiagų galima sukurti visokius gyvūnelius ar kitus personažus – pavyzdžiui, tiesiog paimkime gumulėlį šiaudų ir virvelę, juos pamyniokime ir paformuokime, ir štai jums paukščiukas. Ukrainoje turime teatrą kūdikiams, ir mums buvo svarbu, kad teatras ne tik būtų paslaptinga erdvė, bet ir skatintų pažinimą per pojūčius. Liaudies kūryba, mano nuomone, nėra sudėtinga – visa tai grindžiama noru kurti, laikyti ritmą, dainuoti ir šokti kartu.

Atsirinkti lietuviškas pasakas spektakliui buvo tikras iššūkis. Ukrainoje pavyko surasti tik apie 30 – 50 lietuviškų pasakų, kurios buvo išverstos į ukrainiečių kalbą. Buvo esminiai kriterijai – pasakos turėjo atitikti jau sukurtus personažus ir tuo pačiu būti artimos bei suprantamos visam kūrybiniam kolektyvui, įskaitant ir mane. Dailininkei Oliai, esančiai Vokietijoje, teko aktyviai ieškoti lietuviškų pasakų vokiečių kalba, jas versti ir siųsti man. Kai atvykome į Panevėžį ir pradėjome kurti spektaklį, tapo aišku, kad rasta medžiaga ne visai atitinka mūsų viziją. Kelias dienas skyrėme paieškai ir vertimui iš lietuvių kalbos, bet

susidūreime su tam tikrais iššūkiiais – galbūt ieškojome ne ten, arba tiesiog šios pasakos nebuvo prieinamos internete. Rinktis tinkamas pasakas užtruko kelias dienas, tačiau dar didesnė iššūkio dalis buvo susijusi su folkloro dainomis. Internete jų neradome, nors žinojome, kad jos tikrai yra. Čia mums labai padėjo Panevėžio lėlių vežimo teatro kolektyvas, ypač režisieriaus padėjėja Reda (Reda Matuzevičienė). Buvo svarbu, kad dainos būtų ne autorinės arba harmonizuoti kūriniai, bet tikrasis liaudies folkloras, kad vaikai atpažintų melodijas, girdėtas nuo kūdikystės ar galbūt iš darželio. Visa dramaturgija ir muzika buvo sukurtos bendradarbiaujant su aktoriais repetacijų metu. Tai itin įdomus kūrybinis procesas, kai aktoriai tampa ne tik atlikėjais, bet ir kūrėjais, įdedantys savo idėjas į spektaklį. Svarbu gyvenime bręsti ir suaugti, bet nepamesti vaiko savyje, kuris yra smalsus ir nori tyrinėti. Aktoriai, tai žmonės, kurie nusprendė būdami suaugę vis dar likti vaikais, žaisti. Aš mėgstu juokauti, kad mano fantazija ir neribotas noras prisigalvoti ir tai realizuoti yra beribis, to mokiausi universitetuose ir dar už tai diplomą gavau. Dabar esu diplomuota pasakotoja ir fantazuotoja ir dar turiu pasiteisinimą, kad tai yra mano darbas. Kai tapau mama dar kartą supratau, kokia yra dovana ir laimė turėti lakią vaizduotę ir vaiką savyje. Tai man padeda rasti bendrą kalbą ne tik su visais vaikais, bet ir su vienu svarbiausiu žmogumi mano gyvenime – savo dukra.

Ar turite planų keliauti į dar kitą šalį ir bandyti rasti bendrų sąsajų dar vienam spektakliui?

Jeigu atvirai, tai apie tai jau galvojau Ukrainoje, kai derėjomės dėl mano atvykimo į Panevėžį ir spektaklio pastatymo. Esant palankioms aplinkybėms ir galimybėms, tikriausiai būčiau tuo žmogumi, kuris apkeliautų visą Europą ir ieškotų vis naujų šio spektaklio pastatymo formų. Spektaklis, kuris gavosi Lietuvoje, yra visiškai kitoks nei tas, kurį sukūrėme Ukrainoje, nors ir labai daug bendrų dalykų. Jei kas susidomėtų, tai aš su dideliu džiaugsmu tęsčiau bendradarbiavimo paieškas, nepaisant to, kad šalys ir kultūra labai skiriasi, bet tuo pačiu turime labai daug panašumų. Man svarbu pabrėžti, kad kiekvienas vaikas suprastų savo kultūrą, savo vertybes, bet kartu ir suvoktų, kad mes turime ir daug bendrų žmogiškųjų vertybių, kurias galime atrasti pasakose.

Žiūrovų dėmesiui! Visus norinčius pamatyti premjerinį spektaklį „Pasakų medis“ kviečiame atvykti į Panevėžio lėlių vežimo teatrą. Spektaklis „Pasakų medis“ šiais metais bus dar rodomas **lapkričio 25 - 26 d. ir gruodžio 10 d. nuo 12 val.** teatre. Taip pat kviečiame į papildomą pasirodymą **lapkričio 28 d. 10 val.** teatre. Bilietus į spektaklius kviečiame įsigyti internetinėje svetainėje kakava.lt arba teatro kasoje. Spektaklių rezervacija grupėms telefonu +37067797335. Daugiau informacijos www.leliuvezimoteatras.lt

Panevėžio lėlių vežimo teatro informacija.

Tekstas: A. Petrauskienė

Nuotraukos: R. Ančerevičius

